

НАЦЫЯНАЛЬНАЯ АКАДЭМІЯ
НАВУК БЕЛАРУСІ

Цэнтр даследаванняў беларускай культуры,
мовы і літаратуры НАН Беларусі

Інстытут літаратуразнаўства імя Янкі Купалы

СУЧАСНАЯ БЕЛАРУСКАЯ ТЭКСТАЛОГІЯ: АКТУАЛЬНЫЯ ПРАБЛЕМЫ І ПЕРСПЕКТЫВЫ РАЗВІЦЦЯ

**МАТЭРЫЯЛЫ РЭСПУБЛІКАНСКОЙ
НАВУКОВА-ПРАКТЫЧНАЙ КАНФЕРЭНЦЫІ**

(Мінск, 22–23 лістапада 2016 года)

Мінск
«Права і эканоміка»
2016

Секцыя 2

Г.В. Навасельцава (Віцебск)

ЖАНРАВЫЯ РАЗНАВІДНАСЦІ СУЧАСНАГА БЕЛАРУСКАГА
РАМАНА 147

А.Л. Верабей (Мінск)

АСАБЛІВАСЦІ ВЫДАННЯ ПАЭЗІІ Ё 1 І 2 ТАМАХ ЗБОРУ
ТВОРАЎ УЛАДЗІМІРА КАРАТКЕВІЧА Ё 25 ТАМАХ 151

І.М. Гоўзіч (Мінск)

ТЭКСТАВАЯ ПРАСТОРА РАМАНА АЛЬГЕРДА БАХАРЭВІЧА
«БЕЛАЯ МУХА, ЗАБОЙЦА МУЖЧЫН» 158

Г.К. Чахоўскі (Мінск)

АСНОЎНЫЯ АСАБЛІВАСЦІ ВІРТУАЛЬНАГА ДЫСКУРСУ 162

Ю.В. Нестерович (Минск)

ОПТИМУМ ТЕРМИНА «ТЕКСТ ПРОИЗВЕДЕНИЯ» В
ТЕКСТОЛОГИИ ПРИ МЕЖДИСЦИПЛИНАРНОЙ ПРОЕКЦИИ
(МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЙ И ЛОГИКО-ЭПИСТЕМОЛОГИЧЕСКИЙ
АСПЕКТЫ) 168

М.М. Данилевич (Тернопіль, Україна)

МЕЛЕТІЙ КІЧУРА: ПОВЕРНЕННЯ В ІСТОРІЮ УКРАЇНСЬКОЇ
ЛІТЕРАТУРИ 175

А.С. Гурская (Мінск)

ЭПІСТАЛЯРЫЙ ЯК РЭПРЭЗЕНТАНТ ЭСТЭТЫКІ «УЗВЫШША» 178

Д. И.-Т. Дудинская (Минск)

ПЛОТНОСТЬ И НЕПОСЛЕДОВАТЕЛЬНЫЕ ПОВТОРНЫЕ
КОМПЛЕКСЫ В ПРОСТРАНСТВЕ ТЕКСТА: ТЕКСТ КАК
МУЗЫКА 182

МЕЛЕТІЙ КІЧУРА: ПОВЕРНЕННЯ В ІСТОРІЮ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ

В культурно-історичній парадигмі історії літератури особливо значущою є творча індивідуальність кожного талановитого письменника, який через певні обставини опинився поза каноном літератури. І. Франко сформулював зміст поняття «національна література» таким чином: «се ліс, в котрім є й дуби, є й ліщина, але все разом має одноцільний характер – відразу видно, що се ліс, а не степ, що се витвір колективної праці духової, назрілих змагань усієї суспільності, а не одрізнені прояви поодиноких, самотніх, хоч би й великих талантів» [3, с.19].

Цей образний вислів можна сприймати як методологічну настанову історикам національної літератури. В ньому актуалізовано важливість кожної творчої особистості, незалежно від того належить вона до літературного канону, чи силою об'єктивних або суб'єктивних обставин залишається поза ним.

В історії української літератури є чимало обійдених увагою імен. Причиною такого стану часто була віддаленість від літературних і видавничих центрів, відсутність літературного середовища, періодики, позірна локальність тем і мотивів. Невеликі можливості для популяризації призводили до того, що коло зацікавлених читачів, критиків, науковців обмежувалося місцевими краєзнавцями. Проте частіше впливали політичні обставини, ідеологічний тиск. Повернення в історію літератури, в широкий науковий обіг творчості незаслужено забутих письменників, малодосліджена спадщина яких є важливою для розуміння літературного процесу, давно назріле та актуальне як в контексті літературного краєзнавства, так і літературознавства загалом.

Майбутій український письменник Мелетій Кічура народився на Тернопільщині. Тут пройшло його дитинство, в батьківському домі він вперше познайомився з творами Тараса Шевченка, Івана Франка, Василя Стефаника. Далі було навчання у Львівській вищій гімназії, Львівському та Віденському університетах, активна громадська діяльність. М. Кічура ще у гімназійні роки особисто знайомиться з І. Франком і захоплюється його радикальними ідеями. З того часу він проявляє свою яскраво виражену громадянську позицію і як людина, і як фахівець, і як письменник. Зокрема він включається у боротьбу за викладання українською мовою у Львівському університеті і на знак протесту проти невиконання владою своїх обіцянок переводиться на навчання до Відня. В час проживання і юридичної діяльності в місті Коломия, за спогадами сучасників, Кічура виступає з лекціями на літературні і громадські теми. Перед Першою світовою війною в Коломійі на кошти громади був споруджений пам'ятник Тарасові Шевченку.

Мелетій Кічура на цю справу офірував гроші, які він одержав від реалізації своєї першої поетичної збірки. До речі, згодом пам'ятник зруйнували російські війська, коли увійшли в місто.

Дебютував поет М. Кічура збіркою «Без керми: Строфи». Вона вийшла у Кракові 1910 року за сприяння Богдана Лепкого, поета-модерніста, члена львівського угруповання «Молода муза». Збірка була помічена критикою, що само собою є фактом промовистим. Так, відомий критик Осип Маковей у листі до письменника охарактеризував його як «поета темної осені, а не блискучої весни» і висловив впевненість, що меланхолійні поезії збірки «під відповідну хвилину сподобаються хоч кому – се не є фальшивий, роблений смуток» [2, с.4]. А представник нового покоління західноукраїнської критики дошкульний Микола Євшан у своїй рецензії відзначив красу віршової форми, але дорікнув відсутністю сили вражень і настроїв та назвав поета такого типу «туристом, який забуває свою німіч в блуканні». Дослівно загальна оцінка висловлена була так: «яка може бути поезія при всьому своєму виробленню формальному, але без внутрішнього запалу і огню, найкраще можна бачити на збірці Кічури» [1, с.542]. Попри такі колочі формулювання, Євшан вважав поезію Кічури новаторською і такою, що була суголосною з творчим духом доби.

Друга збірка «Tempi Passati», хоч була укладена ще в студентські часи, вийшла окремим виданням в Коломиї у 1913 році. В ній також домінують мотиви смутку й меланхолії, однак є і твори, які відзначаються історичною точністю сюжетів про князя Святослава, Рогніду, опришків. Поезія з цієї збірки частково підтверджує славу Кічури як одного з найполітизованіших поетів «Молодої музи». Згодом це знайде своє продовження вже в київський період творчості.

«Tempi Passati» стала останньою, опублікованою в Галичині. Розпочалася Перша світова війна, і М. Кічура був призваний до австрійської армії. Вже у 1914 році він потрапив у російський полон, де пробув майже чотири роки. Після подій 1917 року повернувся не в Галичину, а до Києва.

Про київський період життя і творчості письменника його біографи чи не найбільше дізналися зі спогадів дружини прозаїка Г. Косинки Т. Мороз-Стрілець. Також принагідно додамо, що для створення наукової біографії прислужилися і спогади доньки письменника Тетяни Кічури, рукопис яких передав з особистого архіву до використання історик Петро Арсенич. На сьогодні вони детально проаналізовані івано-франківським професором В. Качканом у статті про життя і творчість М. Кічури «Я родився там, де Черемош і Сян...».

У Києві письменник завзято працював у різних періодичних виданнях, завідував канцелярією в Українській академії мистецтв, викладав німецьку мову (знав сім мов), займався публіцистикою і перекладацтвом і, звісно, творив поезію. Тут було укладено та опубліковано збірки «На старті: Поезії» (1928), «Передодні» (1930), «Відблиски криці» (1930), збірка політичної

сатири «Останні могікани» (1930). Разом зі своїми земляками, західноукраїнськими письменниками М. Ірчаном, В. Гжицьким, Д. Загулом, Ф. Малицьким, М. Кічура створив на берегах Дніпра літературне угруповання «Західна Україна», демонструючи одночасно соборність українських земель і регіональний патріотизм.

В останніх збірках на повний голос зазвучала тема Січового стрілецтва. З одного боку, як прояв туги за рідним краєм – Галичиною – з іншого, як намагання у творчості осмислити роль Стрілецького руху у націєтворенні.

Також у цей час в поезіях лунають прорадянські мотиви, бо Кічура, як і інші західні українці, які переїхали у східну Україну, щиро повірив у світле майбутнє української культури. Але у 1933 році Мелетій Кічура був заарештований радянськими органами держбезпеки і цинічно звинувачений у злочинах, яких ніколи не чинив. На сьогодні остаточно встановлена дата смерті – березень 1938 року (помер у місцях позбавлення волі).

З того часу не видано жодної книжки вибраного, у курсах літератури згадується про талановитого національно свідомого поета одним рядком або реченням. А вивчають творчість, як правило, літературні краєзнавці. Найактивніше працюють дослідники Коломиї, Івано-Франківська.

На свою малу батьківщину Тернопільщину Мелетій Кічура недавно повернувся в майже містичний спосіб, коли випадково з архівів Служби безпеки України директору бібліотеки-музею «Літературне Тернопілля» Г. Компанієць було передано рукописний зошит з віршами письменника. Як показує стилістика творів і головні мотиви поезії, представлені тексти належать до різних періодів написання. Зустрічаються і меланхолійно-сумні модерністські вірші часів «Молодої музи» («Північ – Зоря кане в глибину», «Гей смутку, мій смутку»), і бадьорі ритми часів Січового стрілецтва («Гей, юначе») і алегоричний вірш-притча про північного царя і дуб, що не гнеться, «Понад гори, понад доли». Підготовка текстів до друку ускладнюється графікою письменника, яка є мішаниною кириличного і латинського шрифту, вживанням різноманітних діалектних форм і неналежним зберіганням рукопису. Відомо також, що існує ще рукопис зі 146 неопублікованими віршами. Публікація цих невідомих творів з подальшим їх дослідженням, безумовно, стане внеском у заповнення білих плям в історії українського письменства та посприє розширенню меж вивчення регіональної літератури.

Література:

1. Євшан, М. Критика. Літературознавство. Естетика / Микола Євшан. – К. : Основи, 1998. – 658 с.
2. Савчук, В. На зоряні шляхи / В. Савчук // Нове життя. – 1973. – 22 лютого.
3. Франко, І. Метод і задача літератури / Іван Франко // Збір. творів. У 50-ти т. – Т. 41. – К. : Наукова думка, 1984. – С. 17–23.